

Science
Conference
2026

13–14 Feb 2026

International **scientific and practical conference**

- 1. Scientific technologies**
- 2. Economy**
- 3. Finance**
- 4. Mathematical analysis**
- 5. Technical sciences**
- 6. Pedagogy**
- 7. Psychology**
- 8. Philosophy**
- 9. Natural Sciences**

zenodo

OpenAIRE | EXPLORE

www.d-pressa.com

International scientific and practical conference

Part 1
February 2026

Collection of Scientific Works

© International scientific and practical conference. 2026.

MAKTAB PSIXOLOGI: TA'LIM TIZIMIDAGI O'RNI, VAZIFALARI VA DOLZARB MUAMMOLARI

Sattorova Mahliyo Burxanovna

O'zMU Jizzax filiali "Psixologiya" kafedrası o'qituvchisi

Abduvaliyeva Yodgora Odilboy qizi, Eshniyozova Umida Shavkat qizi

O'zMU Jizzax filiali "Amaliy psixologiya" yo'nalishi 4-kurs talabalari

Annotatsiya: Maqolada O'zbekiston ta'lim tizimida maktab psixologining o'rni, vazifalari va dolzarb muammolari o'rganiladi. Maktab psixologi o'quvchilarning ruhiy salomatligini ta'minlash, psixodiagnostika, korreksiya, konsultatsiya va profilaktika ishlarini olib boradi. Yosh avlod orasida stress, zo'ravonlik va emotsional muammolar ortib borayotgan sharoitda uning roli keskin dolzarb. Tadqiqotda malaka yetishmasligi, ish yuklamasi, moddiy sharoitlar va stigma kabi to'siqlar tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: maktab psixologi, psixologik xizmat, o'quvchilar ruhiy salomatligi, psixodiagnostika, psixokorreksiya, profilaktika, kasbiy kompetensiya, stress, zo'ravonlik, O'zbekiston ta'lim tizimi, malaka oshirish.

Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning nafaqat intellektual, balki emotsional va ijtimoiy rivojlanishi ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bu jarayonda maktab psixologi — o'quvchilarning ruhiy salomatligini ta'minlovchi, konfliktlarni hal qiluvchi, o'qituvchi va ota-onalar bilan hamkorlikda ishlaydigan mutaxassis sifatida markaziy o'rin tutadi.

O'zbekistonda maktab psixologlari 2010-yillardan boshlab tizimli ravishda joriy etila boshlagan bo'lsa-da, ularning faoliyati hali ham ko'plab muammolar bilan kechmoqda. Yosh avlod orasida o'z joniga qasd qilish holatlari, zo'ravonlik (bulling), stress va emotsional charchash kabi muammolar keskinlashgan bir paytda maktab psixologining roli yanada dolzarb bo'lib qoldi. Ushbu maqola maktab psixologining vazifalari, ta'limdagi ahamiyati va O'zbekiston sharoitidagi dolzarb muammolarini tahlil qilishni maqsad qiladi.

Bugungi kunda yoshlar ruhiy salomatligi global muammo sifatida tan olingan. O'zbekistonda o'smirlar orasida depressiya, tashvish va ijtimoiy izolyatsiya holatlari ortib bormoqda. Statistika ko'ra, 2022-yilda maktab yoshidagi bolalarning jinoyatchilikdagi ulushi 3,5% ni tashkil etgan, shuningdek, o'z joniga qasd qilish holatlari haqida xabarlar tez-tez chiqmoqda. Bunday vaziyatda maktab psixologi — bolalarning psixologik xavfsizligini ta'minlovchi asosiy shaxs hisoblanadi.

Xorijiy tajribada (AQSh, Yevropa) maktab psixologlari o'quvchilarning emotsional rivojlanishini baholash, profilaktika va korreksiya ishlarini olib boradi. O'zbekistonda esa bu lavozim 2021-yildan boshlab "inspektor-psixolog" shaklida joriy etilgan bo'lib, ammo ko'plab maktablarda psixologlarning ishi rasmiy xarakterda qolmoqda. Dolzarblik shundaki, yuqori malakali psixologlarning yetishmasligi,

moddiy-texnik bazaning zaifligi va ish yuklamasining ortiqchaligi tufayli samarali yordam ko'rsatish qiyinlashmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligining hujjatlariga ko'ra (masalan, 2023-yilgi 247-son buyrug'), maktab psixologi quyidagi vazifalarni bajaradi:

1. Psixodiagnostika — o'quvchilarning psixologik holatini baholash (tashvish, tajovuzkorlik, motivatsiya etishmasligi, disleksiya va boshqa o'quv muammolari). Birinchi sinfga qabulda va yil davomida rejalashtirilgan tarzda o'tkaziladi.

2. Psixokorreksiya — individual va guruh mashg'ulotlari orqali muammolarni bartaraf etish (o'yinlar, treninglar, ijodiy topshiriqlar).

3. Psixokonsultatsiya — o'quvchilar, ota-onalar va o'qituvchilar bilan individual yoki guruh maslahatlari. Emotsional holatni barqarorlashtirish, konfliktlarni hal qilish.

4. Psixoprofilaktika — zararli odatlar (chekuv, giyohvandlik), zo'ravonlik va o'z joniga qasd qilish xavfini oldini olish. Ota-onalar yig'ilishlarida ma'ruzalar, dars soatlarida mashg'ulotlar.

5. O'qituvchilar va ota-onalar bilan hamkorlik — pedagogik muammolarni hal qilish, kasbiy charchash (burnout) ni oldini olish.

Psixolog ish rejasi yillik dastur asosida tuziladi: gadjet qaramligi, e'tibor etishmasligi, tashvish kuchayishi kabi dolzarb mavzular qamrab olinadi. U o'quvchilar bilan individual kabinetda, guruhlarda va sinf tadbirlarida ishlaydi.

O'zbekiston sharoitida maktab psixologlari quyidagi to'siqlarga duch kelmoqda:

- Malaka va tayyorgarlik yetishmasligi — Ko'plab psixologlar bakalavr darajasiga ega, ammo bolalar psixologiyasi bo'yicha maxsus qayta tayyorlovdan o'tmagan. Magistratura yoki ilmiy daraja ustunlik beriladi, lekin amalda kam.

- Ish yuklamasi va sharoitlar — Uzoq ish soatlari, ko'p hujjat ishi, kabinetning yo'qligi yoki mos jihozlarning kamligi. Ba'zi tumanlarda psixologlar bir necha maktabga birlashtirilgan.

- Stigma va ishonchsizlik — O'quvchilar va ota-onalar psixologga murojaat qilishdan uyaladi yoki uning malakasiga ishonmaydi. Tadqiqotlarda faqat 17% o'smirlar psixologga yordam so'rab murojaat qilishini aytgan.

- Kadrlar tanqisligi — Maktablarda psixolog lavozimi rasmiy, ammo samarali ishlamayotgani haqida shikoyatlar ko'p. Oliy ta'limda psixologlarni tayyorlash tizimi yetarli emas.

Bu muammolar tufayli psixologlarning faoliyati ko'pincha profilaktik mashg'ulotlar bilan cheklanib qolmoqda, chuqur korreksiya ishlari kam.

Maktab psixologi — ta'lim tizimining ajralmas qismi bo'lib, o'quvchilarning ruhiy salomatligini ta'minlash, zo'ravonlik va emotsional muammolarni oldini olishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. O'zbekistonda bu lavozimning dolzarbligi ortib bormoqda, ammo samaradorlikni oshirish uchun quyidagi chora-tadbirlar zarur:

- Psixologlarni maxsus bolalar va o'smirlar psixologiyasi bo'yicha qayta tayyorlash dasturlarini kuchaytirish.

- Har bir maktabda alohida kabinet va jihozlar bilan ta'minlash.

- Onlayn psixologik yordam platformalarini (Telegram-botlar, mobil ilovalar) joriy etish.

- Ota-onalar va o'quvchilar orasida psixologik savodxonlikni oshirish bo'yicha targ'ibot ishlarini kuchaytirish.

- Ish haqi va mehnat sharoitlarini yaxshilash orqali malakali kadrlar jalb qilish.

Natijada, maktab psixologlarining samarali faoliyati nafaqat bolalarning shaxsiy rivojlanishini, balki butun jamiyatning ma'naviy salomatligini ta'minlaydi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Abdullayev R.R. Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida psixologning o'rni va vazifalari. Pedagoglar.org, 2024.
2. Abdurahmonov D.X. Maktabda psixologik xizmat samaradorligini oshirish yo'llari. In-academy.uz, 2023.
3. Maktab psixologlari: samarali ishlashlari uchun ularga nimalar xalal bermoqda? Kun.uz, 2020.
4. Xalq ta'limi vazirining 2023-yil 16-avgustdagi 247-son buyrug'i. Xalqtaliminfo.uz.
5. UNICEF Uzbekistan. Adolescents' mental health and psychosocial well-being at schools, 2022.